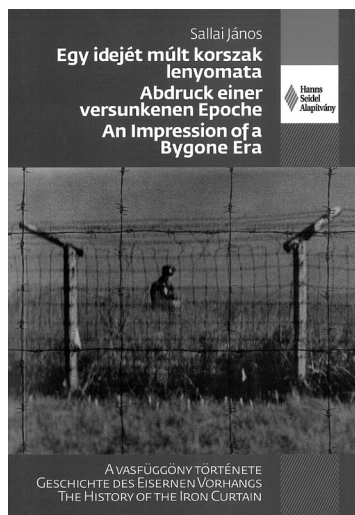

Sallai János: Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története

FÓRIZS Sándor

Azok számára is ajánlom a könyvet, akik az eseményeknek valamilyen módon tanúi, résztvevői voltak. Az egykori határőrök találhatnak benne ismeretlen adatokat, melyek eddig a levéltár dobozaiban várták, hogy valaki rájuk bukkanjon, és feldolgozza ezeket. A fiatal korosztály pedig, meggyőződésem szerint, most tarthat a kezében először egy olyan anyagot, mely átfogóan mutatja be ennek a letűnt határőrizetnek az emlékeit.

Az előttünk fekvő könyv nem egyszerűen az úgynevezett magyar vasfüggöny története. Amint olvasni kezdjük, azonnal tapasztaljuk, ennél lényegesen többről van szó, és ez adja a feldolgozás egyik nagy értékét. Az elbeszélésre és bemutatásra kerülő események tulajdonképpen öt-hat szálon futva, egymással párhuzamosan, egymást kiegészítve szemléltetik több mint fél évszázad határőrizeti helyzetét az osztrák-magyar államhatáron, esetenként kitekintve hazánk más államhatárait is. A szakmai fonal háttérben felvázolásra kerül az éppen aktuális politikai helyzet, az a kormányzati vagy pártmeggfontolás, amely a vonatkozó döntéseket éppen így hozta meg és hajtatta végre. Érezzük a határrendészeti szakma másodlagosságát ebben a kapcsolatban, ahol a mindenkori és többször is átalakult, átszervezett határőrség csak a végrehajtó szerepét testesítette meg. Az események harmadik szálát a határ mellett, annak két oldalán élők képviselik, hiszen minden intézkedés, változtatás az ő életüket befolyásolta, ismerjük be őszintén, sokszor hátrányosan. A szerző a történelem ezen oldalát is pontosan látatja az érdeklődővel. Olvashatunk a helyi lakosok mozgásának, munkavégzésének korlátozásáról, területek kisajátításáról, termőföldek termelés alól történt kivonásáról. Átérezhetjük a gazdálkodók, egymással rokonságban állók problémáit, akik a háború előtti rendszerben szabadon mozoghattak az államhatár két oldalán, majd ez a lehetőség lezárult előttük. Az események feldolgozásához – a szükséges mértékben – nemzetközi kitekintés is kapcsolódik, érzékeltetve az aktuális külső problémák – mint a román gazdaság összeomlása vagy a keletnémet terjedés – magyar-osztrák államhatárra gyakorolt hatását.

*Kiadta: Hans Seidel Alapítvány,
Budapest, 2012.*

Külön pozitív vonásként emelhetjük ki egyes fontosabb történések bemutatását, így az 1956-os események rendkívül sajátos határrendészeti következményeinek feldolgozását, szakmai és emberi vonatkozásban egyaránt. Kuriózum a hegyeshalmi őrsparancsnok ekkor készített jelentése, melyre a szerző a kutatásai során a Magyar Országos Levéltárban bukkant. Szintén rendkívül jelentősnek tekintem a páneurópai piknik teljes körű ismertetését, kialakulásának szemléltetését, a politikai háttér vázolását, és az akkor ott tevékenykedők megszólaltatását. Értékes a történések szakmai szempontú ábrázolása.

A könyv fő tárgya a műszaki zár, amely a magyar–osztrák államhatáron létesült. Tulajdonképpen több ilyen berendezés építésére is sor került, amelyekről általában a kívülállók nem tudnak, ezeknek csak időben az utolsó tagja az SZ-100-nak nevezett elektromos jelzőrendszer. Az olvasó megismerheti az ötven év során alkalmazott rendszereket, az aknamezőket a különböző típusú aknákkal. Bemutatásra kerülnek a technikai-műszaki adatok, a kiegészítő eszközök, melyek azok hatásának növelését szolgálták, a folyamatosan változó határőrizeti módszerek. A könyv írója maga is szolgált a kerítés mellett, átérzi a sorkatonák és hivatásosok által tapasztalt nehézségeket. Első kézből jutunk számtalan, egyébként eltűnésre ítélt információhoz.

Külön történet és érdekesség a műszaki zár lebontásának eseménysora. Ennek folyamatát, összekapcsolva az akkori politikai helyzettel, az országon belüli és a nagypolitikai mozgásokkal, szintén megismerhetjük. A szerző roppant finoman érzékelteti a határőrségre nehezedett nyomást, a szervezet törekvését a külső elvárásoknak való megfelelésre, a számtalan bizonytalansági tényező előre biztosan ki nem számítható hatását.

A műszaki rendszer ábrázolása mellett a magyar–osztrák államhatár történetéről, megjelöléséről és a határrend mibenlétéről, a határesemények kivizsgálásáról szerezhetnek ismereteket a laikusok a helyzet jobb megértése céljából.

A kötet irodalomjegyzéke jelzi a szerző széles körű kutatómunkáját, és inspirál minket a forrásul szolgáló kiadványok feldolgozására. A kapcsolódó publicisztika felkutatása és elérhetővé tétele önmagában is jelentős teljesítmény. A könyv olvasmányos, ugyanakkor speciális határőrizeti szakkifejezések „fűszerezik” a mondandót, tükrözik a szerző eredeti foglalkozását, és még hitelesebbé teszik az elhangzottakat az érdeklődő számára.

A kiadvány sajátossága a háromnyelvű (magyar–angol–német) szöveg megjelenítés, amely igen ritkának és kiemelkedően hasznosnak mondható. A színvonalas tükörfordítások a magyar nyelvet nem beszélők számára is elérhetővé teszik ezeket az információkat, növelve a mű nemzetközi értékét és remélhető elismertségét. Tudva, hogy a magyar nyelvet nem beszélő külföldi érdeklődők milyen nehezen jutnak a könyv tartalmát kitevő speciális magyarországi ismeretekhez, azonnal el kell ismernünk a háromnyelvű kiadvány készítésének eredetiségét. A mellékletek eredeti fényképfelvételeket, alkalmazási vázlatokat, műszaki leírásokat tartalmaznak, amelyek érthetőbbé teszik a feldolgozott témát, színesítik a könyvet. A szerző saját felvételei határ menti létesítményeket, műtárgyakat ábrázolnak. A kiadvány formai tervezője, a háromnyelvű felirattal és az egykori vasfüggöny ábrázolásával, esztétikus külsőt hozott létre.

Az írásmű bemutatása folyamán meg kell említenünk a bajorországi Hanns-Seidel Alapítvány önzetlen segítségét, amely a könyv kiadását lehetővé tette. Az alapítvány korábban a határőrségnek is múlhatatlan szakmai támogatást biztosított, számtalan rendezzeti kezdeményezést felkarolt.

A szerző dr. habil. Sallai János egyetemi docens, nyugállományú határőr ezredes, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem oktatója. Tanulmányai, életútja, eddigi tudományos munkássága, publikációi egyenesen vezettek új könyve megírásához és megjelenéséhez. A szerző határőr hivatásos tiszti pályára készült. Határőr szakon végezte el a Kosuth Lajos Katonai Főiskolát 1982-ben, és a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát 1992-ben. 2006-ig, szolgálati nyugdíjba lépéséig, hivatásos tisztként dolgozott különböző munkakörökben, többek között a katonai főiskola Határőr Tanszékén is hat évet töltött el tanárként. Mindezek magyarázatot adnak az államhatár története iránti érdeklődésére, a témával kapcsolatos publikációira. Egyetemi doktori értekezését 1994-ben megvédte, és dr. univ. fokozatot szerzett, majd 2002-ben, Debrecenben, az egyetemen elnyerte a PhD-címet. Ugyanitt habilitált hat évvel később. Nagyszámú publikációja közül megemlíthetünk néhányat, melyek kapcsolódnak az államhatár kérdésköréhez:

- Elektromos jelzőrendszer. In: *Főiskolai Közlemények (KLKF)*, 3. évf. 1. sz. 94–102. (1995)
- A magyar–osztrák határ története a XVIII. századtól napjainkig. In: *Soproni Szemle*, 50. évf. 4. sz. 1–10. (1996)
- Szomszédságban egy évezrede (az osztrák–magyar határ történetének áttekintése). In: *Bécsi Napló*, 20. évf. 6. sz. 7–8. (2001)
- A magyar vasfüggöny története. In: *Magyar Rendészet*, 9. évf. 1-2. sz. 120–128. (2009)

